

СРЕДЊА ШКОЛА У ВЕЛИКОМ ГРАДИШТУ
(1879-2006)
портрет Школе

Данашња Средња школа налази се на Житном тргу, у делу Просторне културно-историјске целине старог језгра Великог Градишта. Смештена је у згради бивше Државне гимназије престолонаследника Петра саграђеној наменски и освећеној 1929. године. Исте године прослављено је и педесет година од оснивања прве реалне гимназије настале од прве приватне гимназије основане пре првог Турског рата, пре 1876. године у Великом Градишту¹. Тадашње Велико Градиште имало је само нешто више од три хиљаде становника, али захваљујући својим школованим трговцима и њиховој вези са Пештом, Бечом и пречанским градовима, доживљавало је економски и културни процват. Зато није ни чудо што се баш у то време појавила потреба Градиштанаца да имају своју гимназију. То је време када су Градиштанци добили и читалиште и телеграф.

Године 1879. приватна гимназија претворена је у великоградиштанску гимназијску реалку. Њу је на Крстовдан 14. септембра свечано отворио г. Живан Живановић, ондашњи предаваћи великоградиштанске гимназијске реалке. У поћетку је имала само један, а одмах затим и два разреда у коме су била и женска деца. Гимназија је била смештена у кући "црног Рајка". Кућа је била стара и рабатна. Поред г. живановића, који је вршио и дужност директора, на раду у овој гимназији били су још и Спира Станичић и ђакон Васа Живковић, вероуитељ.²

Године 1880. на место г. Живановића дошао је Јован Константиновић, професор лознички. Гимназија је тада била у кући Мишка Бајкића која се налазила према цркви. Године 1881. отворен је и трећи разред, а 1882. године и четврти разред за који је општина узела под закуп још једну малу кућу од две собе у малој улици према Бајкићевој кући. Број ђака је био око стотину, али се стално мењао. Једне године било је у четвртном разреду свега два ућеника и две ученице. Један од те двојице био је Милоје Васић, познати археолог и професор Београдског универзитета. Следећи директор био је Алекса Адамовић, проф. смедеревске гимназије, а затим Коста Ивковић и Мил. Миловановић, професор.

Школа је добила нарочит полет у времену од 1885. до 1887. године. Августа 1885. године долази за директора г. Лука Лазаревић, професор пожареваћке гимназије, доцнији министар просвете који је заједно са својим наставницима градиштанску гимназију подигао на завидну висину. *"Године 1886. Гимназија добија врло лепу збирку за физику, затим збирку за хемију и доста предмета за проућавање зоологије. Те године је основана и археолошка збирка од предмета које су ученици купили са обала Пека и са голубачког града...Учитељи гимнастике била су обично војна лица, један од наставника гимнастике из тога времена био је и доцнији генерал и министар војни Илија Гојковић. Гимназија у Великом Градишту у то доба није ни по чему изостала осим по броју ђака, од старијих и вђјих Гимназија по осталим варошима...Године 1887. г. Лазаревић одлази у Ваљево, а његов плодан рад и успешан рад наставља Миленко Обрадовић, дотадашњи директор Ваљевске гимназије. Њега је наследио Павле Аршинов..."*³ који је у Градишту провео

¹ *Извештај за школску 1929-1930.* Државне гимназије престолонаследника Петра у Великом Градишту, штампано у штампарији Ђорђа Наумовића, Пожаревац, 1930, стр. 7.

² Исто стр. 7.

³ Исто, стр. 8.

пуних седам година што је у оно време било ретко...⁴ Године 1887. градиштанска општина саградила је лепу зграду за основну школу па је ту зграду уступила за гимназију. То је зграда у којој је гимназија била све до 1930. године. *“Велика и лепа, далеко погоднија од дотадашње, ова зграда је омогућила да се Великоградиштанска гимназија на даље још лепше и потпуније развија. У новој згради рад је текао са пуно полета...те је Великоградиштанска гимназија била у стању да да народу и држави генерације и спремне и напредне.”* Тај плодан рад трајао је пуних деветнаест година, све до 1898. када је ова гимназија са многим гимназијама у Србији укинута. После краће паузе Градиште је добило грађанску школу, али је и она укинута после три године. Осећајући потребу за вишим образовањем свога подмлатка, Градиштанци су, по одобрењу министра просвете, отворили приватну нижу гимназију која је радила две године и престала са радом 1904. године. Указом краља Србије Петра I отворена је 1912. године четвороразредна гимназија и носила име краља Петра. Због ратних прилика гимназија није почела радити 1912/13. него тек 1913/14. године (и то само у првом и другом разреду јер за трећи и четврти није било ученика). *“Рат је био свиреп према Градиштанској гимназији јер је Градиште било у оперативној зони. За време окупације Аустријанаца у гимназијској згради је била смештена заробљеничка команда, а за време Бугара основна школа у којој су радили бугарски учитељи. Уређена школа са богатим збиркама учила и научним кабинетима и библиотеком упропашћено је у току рата потпуно, од свега тако напорног створеног дела на коме су сарђивали толики људи и цело Градиште, остала је само празна школска зграда. . . Због тога је Гимназија школске 1918/19. наставила рад по врло тешким околностима.⁵ Захваљујући директору школе и каснијем директору Трговачке академије у Београду, г. Михаилу Миладиновићу и његовим сарадницима, школа је убрзо надокнадила, делом, оно што је у рату упропашћено и поново постала узорна гимназија по резултатима у настави и васпитном раду. Године 1929/30. школа поново прелази на четвороразредну гимназију. Занимљиво је да је ондашњи министар просвете господин Максимовић, учивши да се ова школа налази на самој граници, *“приликом редуцирања гимназија, одобрио да ова гимназија остане и даље као четвороразредна и служ`и као просветна `и`а не само за овај крај већ и за српски ж`иваљ преко Дунава, зато су га благодарни Великоградиштански грађани уврстили у ред почасних грађана ове вароши”*⁶.*

Гимназија у Великом Градишту радила је до 1956. године када је решењем среза пожаревачког основана средња економска школа и добила назив Економска школа “Борис Кидрич”. Од године 1970. ова школа носи назив школски центар “Борис Кидрич”. Године 1974/75. уводи се једно одељење гимназије. школски центар постаје Образовни центар “Борис Кидрич” који је године 1985. имао преко 580 ученика и двадесет одељења (петнаест одељења I и II разреда заједничких основа, четири одељења III разреда усмереног образовања комерцијалне, кожарске, текстилне и машинске струке и једно одељење IV разреда комерцијалне струке). То је било време када је градиштанска средња школа, у свом развоју, имала највише ђака. Директор школе од 1963. до 2000. био је Радован Живковић.

Године 1990. ова школа постала је поново гимназија. Од школске 2005/2006. постаје Средња школа, која је поред гимназије општег типа, верификована за нова подручја:

⁴ Исто, стр. 9.

⁵ Исто, стр. 12

⁶ Извештај за школску 1929-1930. Државне гимназије престолонаследника Петра у Великом Градишту, штампано у штампарији Ђорђа Наумовића, Пожаревац, 1930, стр. 12.

трговина, угоститељство, туризам, са четири стручна профила: туристички техничар, трговац, конобар и кувар.

У данашњој Средњој школи од наставног особља ради 41 наставник са високом стручном спремом. На руководећем месту ради директор Весна Новковић, професор хемије. Школа има педагошко-психолошку службу у којој раде дипломирани социјални радник и дипломирани педагог. Послове администрације обављају два радника, а послове секретара обавља дипломирани правник. У току је процедура одобравања новог назива школе са предлогом да она носи име др Милоја Васића, чувеног археолога и некадашњег ђака и професора ове школе.

Данашња Средња школа редовну наставу изводи у два зградама у којима су смештене учионице, кабинети и специјализоване учионице. школа има своју физкултурну салу која се налази у школском дворишту и оспособљена је за рад са ученицима. Теоријска настава изводи се у 19 учионица од којих су три специјализованог типа: за физику, за хемију и за биологију. школа има само један кабинет: кабинет рачунарства и информатике. За наставу страних језика користе се музичке линије и видео рикордер недовољни за учење три страна језика (енглески, руски, латински). Постоји потреба за формирањем кабинета за стране језике који би се максимално користио. За наставу физичког васпитања поред физкултурне сале, користи се игралиште за мале спортове, а када то време дозвољава и школско двориште. школа има библиотеку која броји око 10000 књига. Опремљена је сталажама за смештај књига и орманима у којима се чувају вредне књиге и часописи. Настава историје и географије има солидан фонд учила. Свечана сала, која се користи за приредбе располаже са преко 100 седишта.⁷ школа спада у школе средње величине и има 540 ђака, од којих је близу 50% ђака путника.

Нема архивираних података о успесима ђака и професора. Само су подаци из последњих тридесетак година сређени и односе се на општинске награде које су добијали градиштански професори и ученици. Општинске награде добили су Марија Петровић (1974), професор хемије, Марија Пауновић (1975), професор књиговодства, Дафина Ђорђевић (1976. и 1996), професор француског и латинског језика, Ружица Радосављевић (1998), професор књижевности, Љубимка Блажевић (2002), професор књижевности. Ученици који су добили општинске награде су Милић Небојша (1988), Пљештишевић Ивица (1999), Гордана Милић (2003), Митић Милица (2004), Драгољевић Јела (2005) и Драгољевић Јасмина (2006).⁸ То су ђаци генерације и ученици који су освојили запажене резултате на такмичењима. Сваке године школа награђује одличне ученике вредним књигама, а понекад и новчано.

Ученици градиштанске средње школе остварили су запажене резултате на међуопштинским и републичким спортским такмичењима, из одбојке (омладинке 2005. и 2006. године и омладинци 2005. године) и малог фудбала (2005). Градиштанци, који негују физичку културу и меју којима има познатих спортиста, поносни су на ове младе људе као што су некад били поносни на вежбање Соколског друштва. Већину вежбача у Друштву чинили су ученици и ученице ондашње гимназије. Соколско друштво у Великом Градишту јесте и основано на иницијативу ондашњег директора гимназије г. Драгутина Павловића почетком 1930. године⁹.

⁷ *Годишњи програм рада за школску 2006/2007. годину*

⁸ *Подаци су узети из Архива Општине Велико Градиште*

⁹ *Према изводима из Извештаја за школску 1931/1932. и необјављеним истраживањима проф. Љубимке Блажевић. Податак је узет из необјављене грађе за Летопис школе.*

У овој школи већ дужи низ година раде литерарна и драмска секција. Прва литерарна секција, на основу досадашњих истраживања, везује се за 1920. годину. Тада је основана Литерарна дружина “Југославија” са циљем да “развија љубав према раду, да темељно упознаје своје чланове са нашим књижевним језиком и да оштри њихово језичко осећање, књижевни укус, читањем дела и писањем радова из лепе књижевности и да снажи њихов карактер, чврсто везујући за све ово и јачање љубави према отаџбини...”¹⁰. Траг литерарног богатства ученици су остављали у ђачким листовима “чичак” (1978 – 1986), “Хоризонт”(1994) и “Балкан”(1997/1998). Може се рећи да је у време излажења “чичка” литерарна секција била најактивнија. Тада је Образовни центар “Борис Кидрич” у Великом Градишту био учесник на бројним такмичењима младих песника. Године 1985. ученица ове школе освојила је прво место, па је тако следеће године својој школи омогућила улогу домаћина “Песничких сусрета ученика економске и правно-биротехничке струке СР Србије”. Управо је то било и време када је и драмска секција била плодотворна. Драмску секцију су водили градиштански професори Дафина Ђорђевић И Ненад Михаиловић. Остале су запажене представе “Мати” Бертолта Брехта по роману Максима Горког (1983), “Сан летње ноћи” Вилгема Шекспира (1984) и “Др” Бранислава Нушића(1984). Ове представе припремане су у сарадњи са редитељем Миодрагом Магом Милановићем. Исти редитељ је режирао школску представу “Драга Јелена Сергејевна” (2002), са којом је школа учествовала на такмичењима и наступила у Руском дому у Београду са великим успехом. Године 2003. објављивањем песама ученика Душана Величковића школа је покренула и издавачку делатност.

Године 2005. Средња школа је покренула иницијативу за оснивање Фонда “Свети Сава” са циљем стимулисања знања, неговања етичких принципа и социјалне правде, радних навика и такмичарског духа у свим областима наставних и ваннаставних активности ученика и студената. Године 2006. Фонд добија статут, а за председника Љубимку Блажевић. Занимљиво је да је овим настављена прекинута традиција, јер је сличан фонд основан још 1879. године о Светом Сави. То је био фонд за потпомагање “скромних сиротих и ваљаних ђака”, који је обезбеђивао одећу, књиге, организовао забаве у корист фондовске касе.¹¹ У циљу учешћа у хуманом раду почетком школске 1931/32. обновљена је организација “Подмладак Црвеног крста”. чланови Подмлатка били су сви ученици.¹² Средња школа и данас има сарадњу са Црвеним крстом. школа је последњих година остварила и међународну сарадњу. Тако су школу у мају 2004. године посетили професори норвешког универзитета из Осла. Као плод те сарадње школа је на поклон добила тридесет рачунара и неколико фотокопир апарата.

Посматрано из угла целокупне историје школе, а на основу досадашњих истраживања и расположивих извора, од познатих личности који су је похађали у првих педесет година можемо издвојити следећа имена: др МИЛОЈЕ ВАСИЋ, археолог и професор Београдског универзитета, МИЛАН МИЛОВАНОВИЋ, шеф Југословенског генералштаба, ВЕЛИМИР БАЈКИЋ, познати финансијски струшњак и уредник недељног часописа *Благостање*, СТЕВАН МИЛОРАДОВИЋ, генерал, ВЛАДИМИР ЦУКАВАЦ, генерал, ЉУБА ДАБИЋ војно судски генерал, МИЛАН КОСТИЋ, директор гимназије.¹³ У истом периоду ову

¹⁰ исто

¹¹ Према изводима из Извештаја за школску 1913/1914. и необјављеним истраживањима мр Љубимке Блажевић, професора књижевности до 2006. године.. Податак је узет из необјављене грађе за Летопис школе.

¹² Према изводима из Извештаја за школску 1931-1932. и необјављеним истраживањима проф. Љубимке Блажевић.

¹³ Извештај за школску 1929-1930. Државне гимназије престолонаследника Петра у Великом Градишту, штампано у штампарији Ђорђа Наумовића, Пожаревац, 1930, стр. 11.

школу похађали су и браћа ЂОРЂЕВИЋ (Павле, завршио високу политичку школу на Сорбони и био високи конзуларни представник у Берлину, Лондону, Паризу и Вашингтону у периоду између два светска рата и Ђорђе, завршио високу политичку школу на Сорбони, био председник суда у Београду¹⁴), МИЛИЦА ЈАНКОВИЋ, књижевница (похађала само основну школу у Великом Градишту)¹⁵, МИЛОВАН ЈОВАНОВИЋ, песник и члан Удружења књиевника Србије, сарадник у бројним часописима (Српски књижевни гласник, Летопис Матице српске, Југословенски расвит...)¹⁶. За каснији период осим податка о др НИКОЛИ ГАВРИЛОВИЋУ, професору Новосадског универзитета, нема сређених података. Од ученика градиштанске средње школе из осамдесетих година XX века који су се афирмисали у области спорта, јесу одбојкаши ВЛАДИМИР ТРИФУНОВИЋ, СЛОБОДАН КОВАЧ, НЕНАД ЂОРЂЕВИЋ и рукометашица СЛАВИЦА ЂУКИЋ. У истом периоду ову школу је похађао и мр ДРАГАН БОГИЧИЋ, академски сликар који је стекао афирмацију у Немачкој.

¹⁴ Према личним писмима и дневнику из Легата браће Ђорђевић, Народна библиотека “Вук Карахић“, Велико Градиште и необјављених истраживава Жарка Живановића, директора Библиотеке

¹⁵ *Лексикон писаца Југославије*, том II, Ђ-Ј, Матица српска, Нови Сад, 1987, стр. 544

¹⁶ *Лексикон писаца Југославије*, том II, Ђ-Ј, Матица српска, Нови Сад, 1987, стр. 614.